

**Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec (2008)3
členským štátom týkajúce sa usmernení
pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine**

(prijaté Výborom ministrov na 1017. schôdzi námestníkov ministrov, ktorá sa konala 6. februára 2008)

Výbor ministrov,

vzhľadom k tomu, že cieľom Rady Európy je dosiahnuť väčšiu jednotu medzi jej členmi za účelom ochrany a realizácie ideálov a zásad, ktoré sú ich spoločným dedičstvom;

so zreteľom na Európsky dohovor o krajine (EDK č. 176), ktorý bol prijatý Výborom ministrov Rady Európy 19. júla 2000 a ktorý bol otvorený členským štátom na podpis 20. októbra 2000 vo Florencii;

s úsilím dosiahnuť trvalo udržateľný rozvoj založený na vyváženom a zosúladenom vzťahu medzi spoločenskými potrebami, hospodárskou činnosťou a životným prostredím;

berúc na vedomie, že krajina zohráva dôležitú úlohu v kultúrnej, ekologickej, environmentálnej a sociálnej oblasti a tvorí zdroj priaznivý pre hospodársku činnosť, ktorej ochrana, manažment a plánovanie môže prispieť k vytvoreniu pracovných miest;

uvedomujúc si, že krajina prispieva k tvorbe miestnych kultúr a že je základnou súčasťou európskeho prírodného a kultúrneho dedičstva, ktoré prispieva k blahu ľudí a konsolidácii európskej identity;

uznávajúc, že krajina je dôležitou súčasťou kvality života ľudí kdekoľvek: v mestských oblastiach aj na vidieku, v poškodených oblastiach aj v kvalitných typoch krajiny, v oblastiach, ktoré sa považujú za výnimočne krásne, ako aj vo všedných oblastiach;

berúc na vedomie, že rozvoj poľnohospodárstva, lesníctva, priemyselnej a technickej výroby minerálov a regionálneho plánovania, mestského plánovania, dopravy, infraštruktúry, cestovného ruchu a rekreácií aj na všeobecnejšie úrovni, ako aj zmeny vo svetovej ekonomike, v mnohých prípadoch urýchľujú pretváranie krajiny;

želajúc si reagovať na pranie verejnosti tešiť sa z kvalitnej krajiny a aktívne sa zúčastňovať na jej rozvoji;

berúc na vedomie, že krajina je kľúčovým prvkom blaha jednotlivcov aj spoločnosti a že krajinná ochrana, manažment a plánovanie predstavujú práva aj povinnosti pre každého;

uznávajúc, že kvalita a rozmanitosť európskej krajiny tvorí spoločný zdroj a že je dôležité spoločne pracovať na jej ochrane, manažmente a plánovaní;

vzhľadom na ciele Európskeho dohovoru o krajine so želaním podporiť jeho uskutočnenie;

vzhľadom na želanie vyjadrené na konferencii Rady Európy o Európskom dohovore o krajine, ktorá sa konala 22. a 23. marca 2007 v Štrasburgu, aby bol návrh usmernenia na implementáciu Európskeho dohovoru o krajine postúpený prostredníctvom príslušných výborov Výboru ministrov Rady Európy na jeho prijatie formou odporúčania Výborom ministrov adresovaného členským štátom,

1. prijíma usmernenia pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine uvedené nižšie;

2. odporúča, aby ich zmluvné strany dohovoru zobrali na vedomie a prijali v rámci svojich národných koncepcií.

USMERNENIA PRE IMPLEMENTÁCIU DOHOVORU O EURÓPSKEJ KRAJINE

Úvod

Tento dokument obsahuje súbor teoretických, metodických a praktických usmernení pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine (ďalej "dohovor").

Dokument je určený pre zmluvné strany dohovoru, ktoré si na základe dohovoru želajú vypracovať a implementovať národnú krajinnú koncepciu.

Predkladá návrhy so zohľadnením výhod a rozvojov v krajinskej koncepcii v Európe, ako aj rozličných existujúcich a praktických skúseností pri uplatňovaní dohovoru.

Krajinná koncepcia prechádza obdobím rýchlych a hlbokých zmien sprevádzaných významným pokrokom. Spolu s dokumentmi súvisiacich s jej implementáciou, dohovor v porovnaní s ostatnými medzinárodnými dokumentmi týkajúcimi sa kultúrneho a prírodného dedičstva, predstavuje skutočnú inováciu. V mnohých európskych štátoch už viedol k rozvoju bez ohľadu na to, či k nemu formálne pristúpili alebo nepristúpili nielen vo svojej národnej a regionálnej legislatíve, ale aj na rôznych správnych úrovniach, ako aj v metodických dokumentoch a experimentoch s aktívnou účasťou krajinskej koncepcie.

K tejto situácii došlo v štátoch, v ktorých sú už dlho aktívne v tejto oblasti a ktoré už odskúšali koncepciu a nástroje krajiny, aj v krajinách, ktoré sa zatiaľ nenachádzajú v tejto etape. Niektoré krajiny používajú dohovor ako kritérium pre iniciovanie procesu hlbokých zmien vo svojej koncepcii krajiny; pre iné krajiny predstavuje príležitosť definovania svojej koncepcie.

Nižšie uvedené usmernenia a návrhy sa predkladajú s primeraným ohľadom na slobodu a najmä kreativitu orgánov každého štátu pri navrhovaní právnych, operatívnych, správnych a technických nástrojov týkajúcich sa krajiny a nie sú právne záväzné. Zabraňujú zúženej alebo obmedzujúcej interpretácii znenia usmernení dohovoru, ktoré už boli použité, ale pri ktorých vznikli problémy. Pribeh postupu, ktorý si jednotlivé štáty zvolili na uplatňovanie dohovoru, bude tvoriť spoločný zdroj prospešný pre všetky ostatné štáty.

Niektoré všeobecné zásady a ustanovenia sú uvedené ďalej:

–všeobecné zásady sú určené na poskytnutie usmernenia k základným článkom Európskeho dohovoru o krajine;

– všeobecné ustanovenia sú určené na poskytnutie vysvetlenia základov postupov, ktoré sa majú prijať na technickej a operatívnej úrovni s cieľom podporiť a na druhej strane chrániť, riadiť a plánovať v súlade s cieľovou kvalitou krajiny (správne a inštitucionálne otázky) a na druhej strane podporiť integráciu krajinskej dimenzie do všetkých sektorových koncepcií, ktoré majú vplyv na krajinu.(kritériá a nástroje na implementáciu krajinných koncepcií).

Zasadnutia na seminároch Rady Európy týkajúce sa implementácie Európskeho dohovoru o krajine, ktoré už vykonali a naďalej budú uskutočňovať hlbkové štúdie užitočných tém ako odkazy na implementáciu dohovoru.

Usmernenia so svojimi prílohami, ktoré tvoria ich neoddeliteľnú súčasť, sú určené na uľahčenie transponovania ustanovení obsiahnutých v dohovore do národných, regionálnych a miestnych predpisov.

Časť I – Všeobecné zásady

Všeobecné predpisy sú určené na poskytnutie usmernenia k niektorým základným článkom Európskeho dohovoru o krajine.

I.1. Otázky zahrnuté vo všeobecných zásadách

A. Posudzovať územie ako celok

Dohovor sa uplatňuje na celé územie a zahŕňa prírodné, vidiecke, mestské, prímestské oblasti, plochy pevniny, vnútrozemské vodné plochy a morské oblasti. Týka sa typov krajiny, ktoré sa môžu považovať za pozoruhodné, ako aj typy všedných alebo narušených oblastí krajiny.

B. Uznávať základnú úlohu poznania

Identifikácia, popis a posúdenie krajiny predstavuje prvú etapu akejkoľvek koncepcie krajiny. Zahŕňa analýzu morfológických, archeologických, historických, kultúrnych a prírodných charakteristík a ich vzájomné vzťahy, ako aj analýzu zmien. Vnímanie krajiny verejnosťou by sa malo tiež analyzovať z hľadiska historického rozvoja a jeho súčasného významu.

C. Podporovať uvedomenie

Aktívna účasť verejnosti znamená, že odborné vedomosti by mali byť prístupné pre všetkých; to znamená, že by mali byť ľahko dostupné, štruktúrované a prezentované spôsobom, ktorý je zrozumiteľným aj pre neodborníkov.

D. Určiť stratégie krajiny

Na každej správnej úrovni (národnej, regionálnej a miestnej) by sa mali navrhnuť osobitné alebo sektorové stratégie krajiny v rámci jej kompetencií. Tieto sú založené na zdrojoch a inštitúciách, ktoré, ak sa koordinujú z priestorového a časového hľadiska, umožnia programovanie implementácie koncepcie. Rozličné stratégie by sa mali spojiť prostredníctvom cieľovej kvality krajiny.

E. Začleniť krajinnú dimenziu do územných koncepcií

Krajinná dimenzia by sa mala zahrnúť do prípravy všetkých, všeobecných aj sektorových, priestorových riadiacich koncepcií s cieľom pripraviť kvalitnejšie návrhy na ochranu, riadenie alebo plánovanie.

F. Začleniť krajinu do sektorových koncepcií

Krajina by sa mala zohľadniť v celom rozsahu prostredníctvom postupov umožňujúcich systematické začlenenie krajinnej dimenzie do všetkých koncepcií, ktoré ovplyvňujú kvalitu územia. Integrácia sa týka rôznych správnych orgánov a úradov na rovnakej úrovni (v rámci horizontálnej integrácie) a rôznych správnych orgánov, ktoré patria do rôznych úrovní (v rámci vertikálnej integrácie).

G. Využiť účasť verejnosti

Všetkým prijatým postupom, ktoré sa prijali na účely vymedzenia, implementácie a sledovania koncepcií krajiny, by mali predchádzať a mali by ich sprevádzať postupy, ktoré by umožnili účasť zástupcom verejnosti a ďalším príslušným zúčastneným stranám s cieľom umožniť im aktívnu účasť na formulovaní, implementácii a sledovaní cieľovej kvality krajiny.

H. Dosiahnuť cieľovú kvalitu krajiny

Každý postup alebo projekt súvisiaci s plánovaním by mal spĺňať cieľovú kvalitu krajiny. Mal by najmä zvyšovať kvalitu krajiny alebo aspoň nedávať podnet na jej zníženie. Mali by sa preto hodnotiť účinky projektov bez ohľadu na ich rozsah a mali by sa vymedziť pravidlá a nástroje zodpovedajúce týmto účinkom. Každý plánovací postup alebo projekt by mal nielen zodpovedať charakteristikám miest, ale mal by byť pre ne aj primeraný.

I. Rozvinúť vzájomnú pomoc a výmenu informácií

Výmena informácií, rozširovanie teoretických, metodologických a empirických predstáv medzi odborníkmi na krajinu a pri získavaní skúseností z nich majú základný význam pri zabezpečení sociálnej a územnej dôležitosti Európskeho dohovoru o krajine pri dosahovaní jeho cieľov.

I.2. Vymedzenie pojmu krajiny

“Na účely tohto dohovoru:

“krajina” znamená časť územia, tak ako ju vnímajú ľudia, ktorej charakter je výsledkom činnosti a vzájomného pôsobenia prírodných a/alebo ľudských faktorov.” (článok 1 Európskeho dohovoru o krajine – Základné pojmy)

“S výhradou ustanovení uvedených v článku 15 tento dohovor sa dotýka celého územia zmluvných strán a zahŕňa prírodné, vidiecke, mestské a prímestské oblasti, plochy pevniny, vnútrozemské vodné plochy a morské oblasti. Týka sa typov krajiny, ktoré môžu byť považované za pozoruhodné, ale aj typov krajiny všedných alebo narušených.” (článok 2 Európskeho dohovoru o krajine – Rozsah platnosti)

Krajinná koncepcia v dohovore sa líši od tých, ktoré sú uvedené v niektorých dokumentoch a ktoré považujú krajinu za “majetok” (koncepcia dedičstva krajiny) a posudzujú ju (ako “kultúrnu, prírodnú“ atď., krajinu”) tak, že krajinu považujú za súčasť fyzického priestoru. Táto nová koncepcia naopak vyjadruje túžbu konfrontovať a ďalej komplexným spôsobom rozvíjať tému kvality prostredia, v ktorom žijú ľudia; chápe sa to ako predpoklad pre blaho jednotlivca a spoločnosti (chápané vo fyzickom, fyziologickom a intelektuálnom zmysle) a pre trvalo udržateľný rozvoj ako zdroj priaznivé pre hospodársku činnosť

Pozornosť sa zameriava na územie ako na celok, bez toho ,aby rozlišovalo medzi mestskými, prímestskými, vidieckymi a prírodnými časťami alebo medzi časťami, ktoré sa môžu považovať za výnimočné, bežné alebo poškodené; neobmedzuje sa na kultúrne, umelé alebo prírodné prvky: krajina tvorí celok, ktorého neoddeliteľné časti sa posudzujú súčasne v rámci ich vzájomných vzťahov.

Koncepcia trvalo udržateľného rozvoja sa chápe ako koncepcia, ktorá v plnom rozsahu začleňuje environmentálne, kultúrne, sociálne a hospodárske rozmery celkovým a integrovaným spôsobom, čo znamená, že ich uplatňuje na celé územie.

Zmyslové (vizuálne, sluchové, hmatové, chuťové) a emotívne vnímanie obyvateľov svojho životného prostredia a uznávanie jeho rôznorodosti a osobitných historických a kultúrnych charakteristík je dôležité pre zachovanie príslušnej identity samotných obyvateľov a pre obohatenie jednotlivcov a spoločnosti ako celku. Zahrňuje uznávanie práv a zodpovedností obyvateľov aktívne sa zúčastniť na procesoch súvisiacich so získavaním poznatkov, s prijímaním rozhodnutí a riadením týchto rozhodnutí sa časom považuje nie ako formálny postup ale ako súčasť riadiacich, ochranných a plánovacích postupov.

I.3. Právne uznávanie krajiny

“Každá zmluvná strana sa zaväzuje právne uznať krajinu ako základnú zložku životného prostredia obyvateľstva, ako vyjadrenie rozmanitosti ich spoločného kultúrneho a prírodného dedičstva a základ ich identity.” (článok 5 Európskeho dohovoru o krajine – Všeobecné opatrenia)

Právne uznávanie krajiny zahŕňa uznanie práv a zodpovedností zo strany všetkých inštitúcií a obyvateľov Európy voči svojmu fyzickému životnému prostrediu. Krajina, v ktorej žijú, je výsledkom mnohých postupov, ktoré prinášajú zmeny vyplývajúce z činnosti rôznych zúčastnených strán, ktoré sa rozličným spôsobom a v rozličnom časovom a priestorovom rozsahu zúčastňujú na územných procesoch. Tieto činnosti môžu byť výsledkom postupov verejných orgánov pri zavádzaní rozsiahlych infraštruktúr alebo individuálnych postupov v obmedzenom priestore.

I.4. Krajinná koncepcia

“Na účely tohto dohovoru: ... b).. „krajinná koncepcia“ znamená vyjadrenie všeobecných zásad, stratégie a metodických usmernení kompetentnými orgánmi verejnej správy, ktoré umožňujú prijatie špecifických opatrení zameraných na ochranu, manažment a plánovanie krajiny;” (článok 1 Európskeho dohovoru o krajine - Základné pojmy)

Z operatívneho hľadiska dohovor predpokladá:

- vypracovanie osobitných krajinných koncepcií a súčasne systematického začlenenia krajinskej dimenzie do všetkých sektorových koncepcií, ktoré majú priamy alebo nepriamy vplyv na zmeny územia. Krajina nie je preto doplňujúcou témou k iným témam ale je ich neoddeliteľnou súčasťou;
- prechod od koncepcie založenej na ochrane charakteristík a častí krajiny, ktoré sa považujú za pozoruhodné ku koncepcii založenej na kvalite celého životného prostredia, bez ohľadu na to, či je pozoruhodné, všedné alebo poškodené;
- vymedzenie a skúsenosti s novými formami spolupráce medzi rôznymi orgánmi a na rôznych správnych úrovniach;
- nový prístup k zaobchádzaniu s krajinou a jej interpretáciou, ktorá by mal ďalej:
 - chápať krajinu ako celok (a už nielen určovať miesta, ktoré sa majú chrániť);
 - zahŕňať a súčasne kombinovať niekoľko prístupov, ktoré spájajú ekologické, archeologické, historické, kultúrne, vnemové a hospodárske prístupy;
 - začleňovať sociálne a hospodárske hľadiská.

I.5. Opatrenia týkajúce sa krajiny

Dohovor poskytuje vymedzenia opatrení týkajúcich sa krajiny: ochrany, manažmentu a plánovania.

“Na účely tohto dohovoru:

d) “ochrana krajiny” znamená činnosti smerujúce k zachovaniu a udržaniu významných alebo charakteristických črt krajiny vyplývajúcich z jej historického dedičstva a prírodného usporiadania a/alebo z ľudskej aktivity;” (článok 1 Európskeho dohovoru o krajine - Základné pojmy)

Koncepcia ochrany zahŕňa myšlienku, že krajina podlieha zmenám, ktoré sa v určitom rozsahu musia prijať. Ochranné opatrenia, ktoré sa v súčasnosti v širokom rozsahu skúšajú zavádzať, by nemali byť určené na to, aby zastavili čas alebo obnovili prírodu alebo charakteristiky ovplyvnené ľuďmi, ktoré

už neexistujú; môžu usmerňovať prebiehajúce zmeny s cieľom odovzdať ich osobitné materiálne a nemateriálne charakteristiky budúcim generáciám. Charakteristika krajiny závisí na hospodárskych, sociálnych, ekologických, kultúrnych a historických faktoroch, ktorých pôvod sa často nachádza mimo príslušných miest, na ktorých prebiehajú práce. Ochrana krajiny by mala na primeranej úrovni hľadať spôsoby a prostriedky postupov nielen na úrovni charakteristík, ktoré sa nachádzajú na miestach, kde prebiehajú práce, ale by mala zohľadňovať aj vonkajšie faktory.

“Na účely tohto dohovoru: ...e) “manažment krajiny” znamená činnosť, ktorá má z hľadiska perspektívy udržateľného rozvoja zabezpečiť pravidelnú starostlivosť o krajinu s cieľom usmerňovať a zosúladiť zmeny, ktoré sú spôsobené sociálnymi, hospodárskymi a environmentálnymi procesmi”;” (článok 1 Európskeho dohovoru o krajine - Základné pojmy)

Manažment krajiny je trvalá činnosť zameraná na ovplyvnenie činnosti, ktoré sú vystavené zmenám krajiny. Je ho možné chápať formou prispôbeného plánovania, ktoré sa samotné vyvíja tak, ako spoločnosti menia svoj spôsob života, rozvoj a svoje prostredie. Je ho možné chápať aj ako územný projekt, ktorý zohľadňuje nové úsilie v sociálnej oblasti, očakávané zmeny v biofyzikálnych, fyzických a kultúrnych charakteristikách a v prístupe k prírodným zdrojom.

“Na účely tohto dohovoru: ...f) „krajinné plánovanie” znamená cieľavedomé činnosti smerujúce k zvyšovaniu kvality, k obnove alebo tvorbe krajiny”. (článok 1 Európskeho dohovoru o krajine - Základné pojmy).

“Krajinné plánovanie” sa zároveň môže rovnako považovať za územný projekt a týka sa foriem zmien, ktoré pri zohľadnení prebiehajúceho vývoja môžu predpokladať nové sociálne potreby. Malo by sa zhodovať s trvalo udržateľným rozvojom a malo by umožňovať ekologické a hospodárske procesy, ku ktorým môžu dôjsť pri strednodobom a dlhodobom plánovaní. Plánovanie zahŕňa aj revitalizáciu poškodených krajinných oblastí (bane, kameňolomy, skládky odpadu, nevyužitú územiu) tak, aby spĺňali stanovenú cieľovú kvalitu krajiny.

Činnosť uskutočňovaná v krajine je kombináciou ochrany, manažmentu a plánovania uskutočňovaného na tom istom území: určité časti krajiny a ich charakteristiky sa dajú chrániť, iné, najmä procesy by sa mali riadiť a tým ďalším by sa malo zámerne prispôbiť.

Časť II – Všeobecné ustanovenia

Všeobecné ustanovenia uvedené v článku 5 dohovoru sú určené na vysvetlenie základov postupov, ktoré sa majú prijať na technickej aj operatívnej úrovni s cieľom na jednej strane podporovať ochranu, manažment a plánovanie v súlade cieľovou kvalitou krajiny (správne a inštitucionálne otázky) a na strane druhej, začlenenie krajinskej dimenzie do všetkých sektorových koncepcií, ktoré majú vplyv na krajinu (kritériá a nástroje na implementáciu krajinných koncepcií).

II.1. Rozdelenie zodpovedností a administratívne dojednania

“Každá zmluvná strana vykonáva tento dohovor, najmä články 5 a 6, podľa vlastného rozdelenia právomocí, v súlade so svojimi ústavnými princípmi a administratívnym usporiadaním a pri rešpektovaní princípu subsidiarity, zohľadňujúc Európsku chartu miestnej samosprávy. Každá zmluvná strana bude harmonizovať vykonávanie tohto dohovoru v súlade so svojimi vlastnými koncepciami bez toho, aby sa odchyľila od ustanovení tohto dohovoru.” (článok 4 Európskeho dohovoru o krajine – Rozdelenie zodpovedností)

V niektorých štátoch Európy sú koordinované aj a sektorové krajinné koncepcie založené na legislatíve historického dedičstva alebo na prírode, dlhodobo implementované už od prvých desaťročí 20. storočia; koncepcie sa všeobecne vychádzajú z predpisov a nariadení, ktoré súvisia s určitými oblasťami alebo charakteristikami, ktoré sa z rôznych dôvodov považujú za osobitne

pozoruhodné (dominantnou koncepciou bola prirodzená alebo výrazná malebná krása, panoramatické výhľady, atď. spojené s kultúrnymi modelmi 16. a 18. storočia, ktoré boli vyjadrené najmä v obrazoch). V niektorých z týchto štátov boli správne orgány určené zodpovedné na rôznych úrovniach za historické dedičstvo a kultúru.

Ďalšie štáty vyvinuli najmä za posledne desaťročia koncepcie, ktoré svoju pozornosť zameriavajú najmä na záležitosti súvisiace s reguláciou životného prostredia (vzduch, voda, pôda, flóra a fauna) a krajinná téma sa často dáva na tú istú úroveň ako životné prostredie. V niektorých krajinách je zodpovednosť za krajinu pridelené orgánom zodpovedným za manažment prírody, životného prostredia alebo ekológie, zatiaľ čo v iných štátoch sú osobitné zodpovednosti začlenené medzi zodpovednosťami orgánov, ktoré majú na starosti priestorové plánovanie.

Z dôvodu komplexnosti otázok súvisiacich s krajinou sa v posledných rokoch našli aj iné riešenia na národnej a najmä na regionálnej a miestnej úrovni. Zodpovednosti týkajúce sa krajiny sa niekedy prenášajú na príslušné sektory s koncepciami využitia územia a výstavby, inokedy na sektory verejných prác a niekedy na sektory, ktoré majú na starosti poľnohospodárstvo, atď.

Každý štát rozhoduje o svojej inštitucionálnej organizácii v záležitostiach týkajúcich sa krajiny v súlade so svojou celkovou inštitucionálnou organizáciou (centralizovaná, decentralizovaná, federálna) na súčasných štátnych úrovniach (od národnej po miestnu úroveň) a v súlade s vlastnými správnymi a kultúrnymi tradíciami a existujúcou štruktúrou.

Odporúča sa však, aby sa záležitostiam týkajúcim sa krajiny dostalo osobitného uznania zahrňujúceho autonómiu v pridelení správnych zodpovedností aj činnosti založenej na vedomostiach a operatívnych činnostiach bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú začlenené do väčších správnych sektorov.

Kompetencie by sa mali pridelať na rôznych správnych úrovniach v súlade s princípom subsidiarity, ktorý požaduje, aby sa prijali opatrenia, ktoré by boli čo najbližšie k ľuďom. Vyššie správne úrovne však môžu prebrať tieto úlohy usmernenia a koordinácie, ak sa s nimi nezaobera na miestnej úrovni (napr. Usmernenie, koordinácia, databanky odborníkov, koncepcií národného a regionálneho plánovania a nástrojov, atď.) alebo ak by viedli k väčšej efektívnosti. Skúsenosti rôznych štátov a regiónov sa dajú využiť ako referenčné ukazovatele pri rozhodovaní o primeraných postupoch činnosti.

S cieľom ubezpečiť sa, že krajinná dimenzia je začlenená do územných koncepcií, je dôležité zapojiť sa do konzultácií, najmä do predbežných konzultácií medzi rôznymi úrovňami, ktoré sú zodpovedné za správu dotknutého územia (štátne a miestne úradné oddelenia) a medzi rôznymi orgánmi a sektormi rovnakej úrovne (horizontálne a vertikálne konzultácie).

Konzultácie by mali zahrňovať formulovanie všeobecných stratégií aj operatívne rozhodnutia. Týmto spôsobom bude možné predísť nerelevantným záujmom a záujmom jednotlivcov nepodstatným z hľadiska kvality založenej na ochrane osobitných oblastí, a zabrániť tak riziku alebo rozdielom, alebo skutočne protichodným koncepciám zo strany rozličných sektorov verejných služieb.

Na národnej úrovni by preto bolo užitočné zriadiť stále konzultačné procesy a postupy ako aj pravidelné stretnutia orgánov s najcentralizovanejšou správou zodpovednosťou (ministerstvá) s cieľom stanoviť a dohodnúť stratégie a pripraviť poradenské orgány (napríklad stálu, medzirezortnú konferenciu). To isté by sa mohlo uplatňovať vertikálne medzi ministerstvami a nižšími správnymi úrovňami. Okrem týchto stálych orgánov by sa mohli navrhnuť postupy spolupráce medzi rôznymi orgánmi a inštitúciami (verejnými a súkromnými), ktoré by sa špecializovali najmä na národné a miestne problémy, najmä na spoluprácu medzi rezortmi zodpovednými za rôzne operatívne sektory v regióne, v orgánoch nad miestnou úrovňou alebo v samotných mestských samosprávach.

Národné, regionálne a miestne úrady by mohli dohodnúť aj užitočné dojednania poradenského a usmerňovacieho charakteru na zabezpečenie pomoci vyššie uvedeným technickým a správnym službám (krajinné observatóriá, krajinné rady, krajinné strediská a inštitúcie, atď.). Tieto útvary by mohli byť zložené zo zástupcov správnych orgánov, vedeckých a odborných spoločností zaoberajúcich sa krajinnými otázkami a zástupcami združení.

V rámci svojej štruktúry krajinej správy a postupov by každý štát vymedzil kritériá verejnej účasti a spôsoby jej organizovania.

Verejné orgány by mali krajinej koncepcii poskytnúť ľudské a finančné zdroje: tieto zdroje môžu byť buď špecificky určené alebo môžu pochádzať z iných sektorov (napríklad zo životného prostredia, cestovného ruchu, verejných prác, kultúry atď.), snád' so zavedením posúdenia krajiny do vyššie uvedených sektorových stratégií.

II.2. Kritériá a nástroje krajinej koncepcie

Základné etapy v procese smerujúcom k činnosti týkajúcom sa krajiny sú:

- poznanie typu krajín: určenie, popis a hodnotenie;
- vymedzenie cieľovej kvality krajiny;
- dosiahnutie týchto cieľov prostredníctvom ochrany, manažmentu a plánovania v priebehu určitého obdobia (mimoriadne činnosti a opatrenia a bežné činnosti a opatrenia);
- sledovanie zmien, hodnotenie účinkov koncepcií, možné nové vymedzenie výberov.

Účasť, konzultovanie, rozdeľovanie názorov a schvaľovanie (medzi inštitúciami a obyvateľstvom, horizontálne a vertikálne) by sa malo organizovať vo všetkých etapách tohto procesu.

Regulačný rámec by sa tu mal viac sústreďovať na princípy ako na špecifické operatívne metódy, ktoré by sa mali ponechať technickejším nástrojom, ktoré sa časom dajú jednoduchšie zmeniť (pravidlá implementácie, prílohy, atď.); mali by viac podporiť kreativitu vo výskume a experimentovaní, ktoré už majú rôzne štáty, alebo ktoré sú súčasťou činnosti v rámci spolupráce medzi niektorými krajinami.

II.2.1. Poznanie typov krajiny: identifikácia, analýza, posúdenie

Poznanie typov krajiny tvorí prvú základnú etapu v procese formulovania výberov alebo zainteresovania zúčastnených strán, ktorých činnosti ovplyvňujú krajinu; vedie to k stanoveniu cieľovej kvality krajiny a činnostiam týkajúcim sa krajiny.

“C. Identifikácia a hodnotenie;

1. S aktívnou účasťou zainteresovaných strán v súlade s článkom 5 písm. c) na účely zlepšenia úrovne poznania svojich typov krajiny sa každá zmluvná strana zaväzuje

- a.*
- i. vymedziť vlastné typy krajiny na celom svojom území;*
 - ii. analyzovať ich charakteristiky, ako aj hybné sily a tlaky, ktoré ich formujú;*
 - iii. zaznamenávať ich zmeny;*

b. vyhodnotiť takto vymedzené typy krajiny s ohľadom na špecifické hodnoty, ktoré im pripisujú zainteresované strany a obyvateľstvo.

2. Tieto princípy identifikácie a hodnotenia budú usmerňované výmenou skúseností a metodológií organizovanou medzi zmluvnými stranami na európskej úrovni podľa článku 8“. (článok 6 Európskeho dohovoru o krajine – Špecifické opatrenia).

Rôzne texty súvisiace s dohovorom a rôzne praktické experimentálne skúsenosti, ktoré boli vypracované alebo ktoré sú už zavedené v európskych štátoch, poukazujú na rozmanitosť prístupov k

tvorbe poznatkov, ktoré odzrkadľujú aj rozmanitosť kultúrnych koncepcií. Existuje však uvedenie si nevhodnosti a neprimeranosti teoretických a metodických nástrojov, ktoré sa najčastejšie používajú pre operatívne potreby; príliš často patria do oblastí rozdielnych disciplín, zatiaľ čo krajinné požiadavky primerane reagujú v rámci medzidisciplinárnych časových a priestorových zábran, ktoré môžu vyhovovať potrebe poznania stálych zmien na miestnej úrovni. Prístupy zahŕňajú:

- tie, ktoré sa dajú opísať ako “popisno-interpretáčn”; snaha splniť požiadavky na vedomosti, ktoré zaviedli nástroje a opatrenia na riadenie územných zmien (všeobecný plán, sektorový plán, projekt krajiny, atď.);
- prístupy, ktoré sú skôr analytické a popisné, relatívne nezávislé a ktoré sú určené na operatívne účely.

Výraz “identifikácia” by sa mal preto chápať v širšom zmysle ako vyjadrenie tejto predbežnej požiadavky, pretože sa skladá z etapy pochopenia a analýzy špecifických charakteristík (popisu) a etapy identifikácie problému kvality (posúdenia), ktoré sa môžu v závislosti od komplexnosti situácií a cieľov líšiť. Výraz identifikácia by sa nemal vykladať zjednodušene, ani by sa nemal obmedziť na súpis krajiny, ale by sa mal týkať stanovenia cieľovej kvality krajiny.

Poznanie krajiny by sa malo rozvíjať v súlade s identifikáciou, popisom a procesom posudzovania, ktorý zahŕňa:

- pochopenie a popis špecifických fyzických charakteristík stavenísk v ich súčasnom stave, odhaľovanie stôp, ktoré zanechali prírodné a ľudské procesy a poznanie toho, že krajinné charakteristiky vyplývajú z činnosti prírodných alebo ľudských faktorov a ich vzájomných vzťahov;
- preskúmanie ich vývojových procesov a zdôrazňovanie minulosti, súčasnosti ako aj predvídateľných síl súvisiacich s časom a spôsobených ľudskými alebo prírodnými faktormi a možných napätí a rizík, ktorým krajiny čelia;
- poznanie systému charakteristík a hodnôt založeného na odbornej analýze alebo poznaní sociálnych vnímaní/vnemov krajiny. Toto poznanie sa dá získať prostredníctvom rôznych foriem zainteresovania verejnosti do procesu vymedzenia krajinskej koncepcie a prostredníctvom analýzy geografického rozdelenia obyvateľstva.

Usmernenia pre opatrenia by nemali príliš zasahovať, pokiaľ ide o metódy, etapy a strany zúčastnené na procese tvorby poznania: niektoré verejné orgány môžu zabezpečiť katalógy krajiny alebo atlasy, ktoré sa použijú ako samostatný nástroj, pričom orgány sú osobitne zodpovedné za ich vypracovanie. V závislosti od štátu majú tieto dokumenty rôzne názvy: atlas krajiny, katalóg krajiny, mapa krajiny, mapa posudzujúca charakter krajiny, a tak ďalej. Môžu poskytnúť spoločný referenčný rámec a vytvoriť spoločný jazyk, ktorý uľahčuje komunikáciu medzi zúčastnenými stranami. Pri iných dokumentoch zostáva na odborníkoch, aby vybrali, či použiť deskriptívnu analýzu, alebo interpretačný popis ako prvú etapu pri získavaní poznatkov, ktoré požadujú nástroje na vymedzenie a krajinskej koncepcie a jej implementáciu, v závislosti od správnej úrovne, rozsahu, cieľov a nástrojov (programy, plány, atď.).

Mali by sa prijať opatrenia na:

- podporu integrácie rôznych prístupov k tvorbe poznania na pozorovanie územia (hospodárske, sociálne, environmentálne, historické/kultúrne, vnemové/vizuálne, atď.);

- kontrolu, že analýzy sa týkajú celého územia (ktoré zohľadňujú nevyriešené, všedné aj poškodené časti krajiny), a nielen časti alebo charakteristiky, ktoré sa považujú za významné alebo výnimočné;
- zabezpečenie jednoduchého prístupu zrozumiteľnosti a prehľadnosti v organizácii a prezentácii poznatkov s osobitným zameraním na zabezpečenie verejnej účasti na výbere krajinnej koncepcie;
- podporu stanovenia a dostupnosti krajinných databáz; tieto by sa mali týkať podmienok miest, ich minulej a prítomnej dynamiky, napätia a rizík a ich prírodných a ľudských aspektov. Informácie by sa mali pravidelne aktualizovať, najčastejšie vtedy, ak sú zmeny rýchle. Mali by sa dodržiavať celonárodne, a ak je to možné, medzinárodne, mali by uznávať kritériá na podporu výmeny skúseností medzi štátmi, regiónmi a územnými komunitami na iných úrovniach.

II.2.2. Vymedzenie cieľovej kvality krajiny

“D. Cieľová kvalita krajiny

Každá zmluvná strana sa zaväzuje po konzultácii s verejnosťou v súlade s článkom 5 písm. c) definovať cieľovú kvalitu krajiny na identifikované a vyhodnotené typy krajiny.“ (článok 6 Európskeho dohovoru o krajine - Špecifické opatrenia).

Niektorým prírodným alebo historickým prvkom v miestach sa môže venovať osobitná pozornosť s cieľom zachovať ich špecifickú úlohu, najmä konkrétny historický význam, ako aj environmentálny a iný potenciál, napríklad v tých častiach územia, ktoré sú určené pre poľnohospodárstvo, ohradeným častiam, vysadeným oblastiam, suchým kamenným a zemným stenám, terasám, mohutným, samostatne rastúcim stromom, prameňom alebo historickým kanálovým systémom. Rozsah použitých nástrojov sa môže pohybovať od foriem právnej ochrany po granty vlastníkom a farmárom určené na starostlivosť, novú výsadbu alebo integráciu až po formy na vylepšovanie, ku ktorým môže byť pripojený učebný materiál, ktorý poskytuje usmernenie a odovzdáva tradičné metódy týkajúce sa starostlivosti o krajinu.

Špecifické pokyny a nariadenia sa môžu zaviesť pre určité typy prác a zmien, ktoré výrazne ovplyvňujú kvalitu miesta, napríklad elektrické vedenia, telefónne siete a stožiare, veterné farmy, kameňolomy, bane, komerčnú a politickú reklamu, zariadenia voľného času, (napríklad táboriská, obytné prívesy, rekreačné zariadenia) a tak ďalej.

Niektoré témy a problémy rozvoja miest, ktoré by sa mali kategorizovať podľa konkrétnych charakteristík rôznych oblastí, môžu podliehať špecifickým pokynom a nariadeniam a môžu sa uviesť ako témy pre osobitné krajinné štúdie, napríklad prístupy do miest, okraje urbanizovaných území, prímestské oblasti, lineárne spojenia medzi historickými centrami (horizontálny rozvoj), a tak ďalej.

Mali by sa zaručiť podmienky prístupu verejnosti do krajiny s primeraným ohľadom na súkromné vlastníctvo, ale prístupové komunikácie, komunikácie, cesty a chodníky by mali umožňovať využívanie krajiny; preto môžu orgány po dohode s príslušnými zainteresovanými stranami zabezpečiť odstránenie vizuálnych zábran alebo výstavbu koridorov s výhľadom v krajinách, ktoré si vyžadujú takéto riešenie. Takéto prístupové komunikácie by mali poskytovať zariadenia pre blaho užívateľov, to znamená, pre ich pohodlie a bezpečnosť a splňať požiadavky trvalo udržateľného rozvoja.

Určenie cieľovej kvality krajiny by sa malo zakladať na poznaní špecifických charakteristík a kvalít dotknutých miest a identifikácii ich dynamiky a potenciálu, ako aj toho, ako krajinu vníma verejnosť. Určitým otázkam alebo aspektom týkajúcim sa krajiny sa môže venovať osobitná pozornosť. Cieľová kvalita krajiny predstavuje konečný výsledok procesu navrhovania krajiny, ktorý zahŕňa poznanie

výrobných stratégií, stratégií konzultácií s verejnosťou, formulovania koncepcií a opatrení a stratégií monitorovania.

Ciele by mali predstavovať predbežné usmernenia pre navrhnutie opatrení, ktoré sa majú prijať pre krajinnú ochranu, riadenie a plánovanie. Mali by byť navrhnuté tak, aby spájali sociálne požiadavky a hodnoty, ktoré krajine priradila verejnosť, s výberom koncepčných rozhodnutí, ktoré sa prijali pokiaľ ide o podstatu jednotlivých komponentov krajiny. Osobitná pozornosť by sa mala venovať rozsahu sociálneho vnímania, ktoré je odrazom rozmanitosti obyvateľstva.

Konkrétna aplikácia ochrany, manažmentu a plánovania výberov by mala zasahovať do celej krajiny a nemala by pripustiť jej rozdelenie na viacero častí, z ktorých sa skladá: krajinu charakterizujú vzájomné vzťahy medzi niekoľkými oblasťami (fyzickými, funkčnými, symbolickými, kultúrными, historickými, formálnymi, atď.), ktoré predstavujú minulé aj súčasné systémy krajiny, ktoré sa môžu vzájomne prelínať a prekrývať na tom istom úseku územia. Krajina nie je len jednoduchý súhrn jej základných zložiek.

Cieľovú kvalitu krajiny by mali definovať všeobecné nástroje krajinnej koncepcie pre rôzne úrovne (národnú, regionálnu, miestnu, atď.) a oficiálne by sa mala implementovať prostredníctvom dokumentov týkajúcich sa plánovania a rozvoja miest a vidieka, ako aj sektorových nástrojov; tieto dokumenty môžu zároveň osobitne prispieť k formulovaniu cieľovej kvality krajiny.

S cieľom zaručiť úspešnosť procesu je potrebné od začiatku radiť sa s verejnosťou a všetkými ostatnými príslušnými zúčastnenými stranami a zabezpečiť ich súhlas a zapojenie.

II.2.3. Účasť, zvyšovanie povedomia, školenie, vzdelávanie

A. Účasť

“Každá zmluvná strana sa zaväzuje:

... c. vytvoriť podmienky na účasť širokej verejnosti, miestnych a regionálnych orgánov a iných strán, ktoré sú zainteresované na definovaní a realizovaní krajinnej koncepcie podľa písmena b).”
(článok 5 Európskeho dohovoru o krajine – Všeobecné opatrenia)

Istota, že upevnenie vzťahu medzi obyvateľstvom a jeho životným prostredím je oporou udržateľného rozvoja má vplyv na celý proces definovania krajinnej koncepcie. Okrem toho, účasť sa považuje za nástroj na upevnenie totožnosti obyvateľstva, ktoré sa identifikuje vo svojom prostredí.

Účasť verejnosti, čo môže mať za následok rozpory vyplývajúce z rôznorodosti hodnotových systémov ku ktorým sa hlásia rôzne sociálne skupiny, by sa mala vnímať ako obohatenie a možnosť potvrdiť platnosť vedomostí a vymedzenia cieľov a postupov.

Účasť zahŕňa obojsmernú komunikáciu od odborníkov a vedcov k obyvateľstvu a *vice versa*. Obyvateľstvo má empirické vedomosti (vedomosti o miestnych pomeroch a prírodopisné vedomosti), ktoré môžu byť užitočné pre získanie úplných odborných vedomostí a ich zasadenie do kontextu.

To má tiež vplyv na proces “hodnotenia”, ktorým sa rozumie dialektické porovnávanie medzi analýzami odborníkov a hodnotami, ktoré krajine priradila verejnosť, viediac, že existujú rôzne systémy „hodnôt“ a systémy „bez hodnôt“ a tieto môžu byť pevne etablované alebo sú stále v procese definovania; tieto hodnotové systémy (univerzálne, špecifické pre jednotlivé národné kultúry, miestne kultúry, pre kultúru každého jednotlivca) patria do oblasti vedy ako aj ľudovej kultúry: majú kvalitatívny charakter a nie sú kvantifikovateľné, a niektoré z nich si niekedy odporujú navzájom. Koncepcia účasti znamená, že do úvahy sa berie sociálne vnímanie krajiny a ľudové ciele vo výbere ochrany, manažmentu a plánovania krajiny. V tomto zmysle krajinná koncepcia navrhovaná dohovorom zahŕňa uplatnenie demokratických princípov, berúc do úvahy rozdiely,

nájdené prirodzené charakteristiky a prípadne dosiahnuté operatívne kompromisy; tieto predstavujú alternatívu k návrhu odborníkov vo veci hierarchickej klasifikácie kvality krajiny.

Spôsoby participácie si musí každý štát zvoliť spomedzi metód, ktoré sú vhodné na identifikované rôzne problémy, pričom sa berú do úvahy posledné konzultácie a zvyky v oblasti porovnávania, rozdielna organizácia administratívy, charakteristické črty rôznych situácií na predmetných územiach, typy používaných operatívnych nástrojov, rozsah činnosti, a skúsenosti minulé aj súčasné na medzinárodnej úrovni. V každom prípade by sa mali zúčastniť všetci relevantní investori: národné, regionálne a miestne orgány, obyvateľstvo, ktoré je uvedeným priamo dotknuté, široká verejnosť, nevládne organizácie, hospodárske subjekty a odborníci a vedci pre oblasť *tvorba krajiny*.

Účasť by mala byť charakteristickým znakom všetkých jednotlivých fáz v procese vytvárania a vykonávania krajinných koncepcií, predovšetkým v oblasti hodnotenia krajiny, definovania cieľovej kvality krajiny, rozhodovania a vykonávania činností v čase. Účasť by sa mala považovať tiež za formu vzájomnej výmeny informácií príslušných investorov. Je mimoriadne dôležité, aby sa dosiahla účasť na všetkých úrovniach vykonávania, od fázy prvotnej vedomosti po vykonávanie dohodnutých činností, t.j. pri realizácii projektov na ktorých sa zúčastnili všetci relevantní investori.

Pri definovaní postupov za účelom schválenia výberu sa môže odkazovať na preskúšané a overené postupy, ako napríklad na konzultácie, zisťovanie verejnej mienky, informačné stretnutia a výukové výstavy. Tieto postupy sa môžu využiť aj simultánne.

B. Zvyšovanie povedomia

“A. Zvyšovanie povedomia

Každá strana sa zaväzuje zvyšovať povedomie občianskej spoločnosti, súkromných organizácií a verejných orgánov týkajúce sa hodnoty krajiny, jej úlohy a jej zmien. (článok 6 Európskeho dohovoru o krajine – Zvláštne opatrenia)

Potreba zvýšiť povedomie občianskej spoločnosti, súkromných organizácií a verejných orgánov týkajúce sa hodnoty krajiny, jej úlohy a jej zmien neznamená, že tieto orgány nie sú citlivé na kvalitu miest, kde ľudia žijú (ich *cadre de vie*). V skutočnosti to znamená, že existujúca citlivosť nie vždy funguje, a že strany nie vždy si uvedomujú spojitosť medzi krajinou a ich každodenným životom. Zvyšovanie povedomia je preto spôsob ako objasniť vzťahy, ktoré existujú medzi *cadre de vie* ľudí, činnosti, ktoré vykonávajú všetky strany v každodennom živote a charakteristické vlastnosti prirodzeného prostredia, bývania a infraštruktúry. Zvyšovanie povedomia založené na osobných kontaktoch sa robí tak, že sa vymieňajú skúsenosti medzi miestnym obyvateľstvom, na ktoré má vplyv rozhodovanie v oblasti plánovania a osobami, ktoré majú vedecké a technické poznatky, t.j. vedcov a odborníkov.

Rôzne formy zvyšovania povedomia sa môžu využiť, buď na báze trvalosti, opakovania alebo dočasnosti.

- publikácie, výstavy, audiovizuálne prostriedky, simulácie a exhibície umelcov a fotografov sa môžu využiť na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni. V širokej miere už používané písomné a audiovizuálne prezentácie môžu mať formu ilustrovaných traktátov, predstavení s diapozitívmi so zvukom alebo vystúpeniami, všetky na rôznych úrovniach. Tieto metódy sa často používajú na miestnej úrovni pri rozhovoroch o krajine obce alebo o krajine väčšieho počtu mestských území. Môžu sa urobiť aj prezentácie, po ktorých nasledujú rozhovory s miestnym obyvateľstvom, čo umožňuje zoznámiť sa s názormi miestnych ľudí. Simulácia krajiny alebo nástroje prezentácie využívajúce 3D techniku alebo blokové diagramy umožňujú lepšie chápanie a rozhovory medzi zúčastnenými;
- televízne vysielania, aj keď sú ešte nedostatočné, mali by sa robiť o všeobecných otázkach aj miestnych skúsenostiach;

- prax so zvyšovaním povedomia miestneho obyvateľstva, ako napríklad organizované návštevy do oblastí s účasťou miestnych ľudí, vybraných zástupcov a odborníkov alebo vedcov. Takáto prax môže dať vzniknúť rozhovorom a môže viesť ku kolektívnemu premýšľaniu o budúcnosti krajiny. Niektoré takéto skúsenosti/prax môžu tvoriť súčasť rozšírených festivalov.

Zvyšovanie povedomia by nemalo zahŕňať iba obyvateľstvo, vybraných zástupcov a zástupcov verejných orgánov, ale tiež spoločnosti, nevládne organizácie, vedeckú a technickú komunitu a umelcov. Zvyšovanie povedomia by sa malo chápať ako proces rozširovania vedomostí, ktorý je činný všetkými smermi, od tvorcov koncepcií k pracovníkom v teréne a miestnym obyvateľom a *vice versa*.

C. Výchova

“ B. Výchova ...

Každá zmluvná strana sa zaväzuje podporovať:

- vzdelávanie odborníkov na hodnotenie krajiny a činností v nej;*
- viacodborové vzdelávacie programy v oblasti krajinnej koncepcie, ochrany, manažmentu a plánovania krajiny určené pre odborníkov v súkromnom a verejnom sektore a v zainteresovaných združeniach; (článok 6 Európskeho dohovoru o krajine – Špecifické opatrenia)*

Veľa štátov teraz vzdeláva odborníkov na hodnotenie krajiny a činností v nej. Takéto vzdelávanie treba podporovať a rozvíjať. Kurzy by mali byť zamerané na krajinu a jej zapojenie do udržateľného rozvoja, t.j. mali by školiť ľudí v oblasti vzťahov medzi krajinou a ekonomickým rozvojom, medzi krajinou a obnovou prírodných zdrojov a medzi krajinou a sociálnou spravodlivosťou.

Kurzy s takýmto zameraním majú za cieľ vychovávať návrhárov, manažérov, inžinierov a technikov, ktorí sa špecializujú na ochranu, manažment a plánovanie krajiny. Zahŕňajú zadávanie a manažment projektov. Kurzy sú ukončené štátom uznávaným diplomom a sú teraz súčasťou európskeho výukového programu v rámci ktorého je možná výmena medzi univerzitami jednotlivých štátov.

Výchova spĺňa potreby všetkých zúčastnených na odborné a doplňujúce vzdelanie:

- štátne a miestne inštitúcie a orgány zodpovedné za krajinu a výchovu by mali podporovať zriadenie kurzov pre odborníkov, zamerané na výchovu odborníkov –na multi-disciplinárnej báze– na hodnotenie krajiny a činností v nej, a ponúkajúce výchovu v oblasti výskumu krajiny.
- nešpecializované univerzitné kurzy musia umožňovať zavedenie tém týkajúcich sa krajiny do výchovy technikov, ktorých činnosť má vplyv na charakteristiku krajiny územia.
- odborné informácie a doškoľovacie výchovné programy by mali byť pre vybraných zástupcov, technických pracovníkov verejných orgánov všetkých úrovní a sektorov, odborníkov v súkromných a verejných sektoroch, ktorých činnosť má vplyv na krajinu (poľnohospodárstvo, kultiváciu atď. tak, aby sa zvýšilo začlenenie krajiny do sektorových koncepcií) a príslušné asociácie;
- teoretické a aplikované výskumné programy krajiny by sa mali rozvíjať na multi-disciplinárnej báze a mali by ich podporovať štáty a iné administratívne úrovne v kontexte medzinárodnej spolupráce. Očakávaný príspevok z výskumu krajiny sa týka teoretických poznatkov, vzťahov medzi krajinou a udržateľným rozvojom, verejných koncepcií a ich hodnotenia, prepojenia medzi výskumom krajiny a vzdelaním, ekonomiky krajiny, histórie krajiny a jej reprezentovaním, vzťahu medzi postupmi hodnotenia krajiny a postupmi verejnosti, začlenenia sektorových disciplinárnych pohľadov za účelom zhodnotenia miest z perspektívy krajiny, účasti príslušných investorov na vytváraní a implementovaní krajinných koncepcií a definovania nástrojov na realizáciu koncepcie. Jedným slovom, výskum by mal byť zameraný konkrétnejšie

na “výskum postupu”, pričom existuje úzky vzťah medzi základným výskumom a verejným postupom. Toto prepojenie medzi základným výskumom a verejným postupom môže priniesť hodnotné výsledky v oblasti ochrany, manažmentu a plánovania krajiny na teoretickej, metodologickej a operatívnej úrovni.

D. Vzdelávanie

“B. ... a vzdelávanie

Každá zmluvná strana sa zaväzuje podporovať: ...

c. školské a vysokoškolské programy, ktoré sa v rámci príslušných tematických oblastí zamerajú na hodnoty spojené s krajinou a na otázky týkajúce sa jej ochrany, manažmentu a plánovania. (článok 6 Európskeho dohovoru o krajine – Špecifické opatrenia)

Aj keď školy v niektorých štátoch už ponúkajú výchovu v oblasti 'krajina', takéto školenia by mali byť posilnené tak, aby v deťoch rozvíjali citlivosť na otázky, s ktorými sa pravdepodobne budú zaoberať, keď budú skúmať kvalitu krajiny, v ktorej žije. Okrem toho, toto je spôsob podchytenia populácie cez rodinu.

To sa dá dosiahnuť vzdelávaním v rôznych disciplínach, v zemepise, dejepise, v prírodných vedách, ekonomike, literatúre, umení, architektúre alebo inžinierskych disciplínach alebo v disciplínach zameraných na občiansku výchovu.

Študijné osnovy škôl na rôznych úrovniach by mali vychovávať povedomie v otázkach krajiny vyučovaním schopnosti čítať krajinu a scitlivením na vzťah medzi *cadre de vie* a krajinou, na vzťah medzi ekológiou a problémami krajiny a na sociálne a ekonomické otázky.

Krajina môže veľa naučiť, lebo keď žiak krajinu čítame, je konfrontovaný tvárou v tvár viditeľným prejavom svojej krajiny, v ktorej žije, ktorá súvisí s územným plánovaním. Čítanie krajiny tiež umožňuje porozumieť súčasným a historickým prístupom produkcie krajiny ako výrazu identity spoločnosti.

II.3. Spôsoby realizácie

“E. Realizácia

Na realizáciu krajinných koncepcií sa každá zmluvná strana zaväzuje zaviesť nástroje zamerané na ochranu, manažment a/alebo plánovanie krajiny. (článok 6 Európskeho dohovoru o krajine – Špecifické opatrenia)

Prostriedky realizácie krajinných koncepcií alebo zavedenia krajinej dimenzie do sektorových koncepcií môže byť buď zo zákona alebo dobrovoľné. Nové spôsoby realizácie sa môžu tiež použiť. Voľba spôsobu môže závisieť na miestnej situácii, ktorá sa môže líšiť dokonca v rámci jednej krajiny.

Realizovanie krajinných koncepcií alebo koncepcií na zavedenie krajinej dimenzie do sektorových koncepcií môže kombinovať nižšie uvedené spôsoby – podľa cieľov, napríklad špecifické charakteristiky územia, populáciu a príslušnú organizáciu administratívy atď. To sa vzťahuje na všetky situácie krajiny a na všetky činnosti ktoré ich vytvárajú. Realizovanie môže byť zahrnuté vo všeobecných a sektorových nástrojoch na rôznych administratívnych a programových úrovniach a na úrovni územného plánovania; môže umožňovať nadobudnutie pôdy kompetentnými orgánmi.

II.3.1. Realizácia zo zákona

Realizácia zo zákona závisí od existujúcej legislatívy a samotného cieľa; t.j. závisí na želanom výsledku v pojmoch ochrany, manažmentu alebo plánovania. Opatrenia môžu byť zahrnuté do dokumentov územného plánovania alebo môžu poskytovať špecializované nástroje.

- Zahrnutie cieľov do koncepcie ochrany: opatrenia by mali zabezpečiť ochranu a starostlivosť o dôležité alebo charakteristické aspekty krajiny; ochrana by mala byť spojená s plánom riadenia rozpracovaným do fáz. Môže sa použiť existujúca osobitná legislatíva alebo sa môže zadefinovať nová legislatíva.
- Zahrnutie cieľov do koncepcie riadenia: opatrenia môžu zabezpečovať starostlivosť o existujúce štruktúry krajiny (niektoré z nich môžu zabezpečiť kompetentné orgány).
- Zahrnutie cieľov do koncepcie plánovania: opatrenia môžu zabezpečovať schémy plánovania alebo môžu zabezpečovať vhodné nové zariadenia. Ustanovenia o financovaní navrhovaných činností a/alebo technickej a prevádzkovej pomoci sa môžu zadefinovať.

II.3.2. Realizácia na báze dobrovoľnosti

Dobrovoľná realizácia je založená na dohodách, chartách, akostných známkach alebo zmluvách medzi orgánmi a príslušnými investormi. Môže zahŕňať poskytovanie finančných prostriedkov na financovanie navrhovaných opatrení a/alebo technickú a prevádzkovú pomoc, napríklad:

- v prípade koncepcie ochrany: dohody o starostlivosti o krajinu. Môže byť vhodné, aby sa kompenzácia poskytla tým subjektom, ktoré boli nepriaznivo postihnuté opatreniami na zachovanie krajiny.
- v prípade koncepcie riadenia: dohody alebo zmluvy o starostlivosti a zachovaní existujúcej štruktúry krajiny. V prípade potreby sa môžu poskytnúť prostriedky rovnajúce sa nákladom na zachovanie (napríklad zachovanie živých plotov, kanálov, cestičiek atď.);
- v prípade koncepcie plánovania: dohody alebo zmluvy o vytváraní nových štruktúr alebo zariadení s riadnym financovaním. Tieto nové štruktúry alebo zariadenia musia spĺňať s existujúcou krajinou, t.j. musia byť v súlade s definovanými cieľmi kvality krajiny.

II.3.3. Nástroje pre krajinnú koncepciu

Na implementovanie krajinných koncepcií sa musí zaviesť všeobecné plánovanie a metódy rozvoja: tento musí využívať osobitné nástroje a zabezpečovať, aby krajinná dimenzia bola zahrnutá medzi sektorové nástroje. Uvedené musí byť založené na všeobecných zásadách na národnej úrovni –aj vtedy, ak sa očakáva decentralizácia– a na spojení kompetencií na viacerých úrovniach a viacerých typov implementačných nástrojov.

Nástroje sa už začali používať v niektorých krajinách a každý z nich môže byť vzorom pre vytvorenie nových nástrojov alebo na vylepšovanie existujúcich nástrojov.

Hlavné kategórie nástrojov:

- krajinné plánovanie: plány štúdia krajiny zahrnuté do územného plánovania;
- zahrnutie krajiny do sektorových koncepcií a nástrojov;
- zdieľané charty, zmluvy, strategické plány;
- účinok a krajinné štúdie;
- vyhodnotenie účinkov činností na krajinu, ktoré nie sú predmetom štúdie účinkov;
- chránené miesta a krajiny;
- vzťah medzi krajinou a smernicami, ktoré sa týkajú kultúrneho a historického dedičstva;
- zdroje a financovanie;
- ceny za krajinu;

- pozorovateľne krajiny, centrá a inštitúcie;
- správy o stave krajiny a krajinné koncepcie;
- cezhraničné krajiny.

Príloha 1

Príklady nástrojov, ktoré sa používajú na implementovanie Európskeho dohovoru o krajine

Cieľom tejto prílohy je poskytnúť niekoľko príkladov nástrojov, ktoré sa používajú na implementovanie Európskeho dohovoru o krajine. Môžu byť doplnené skúsenosťami strán tohto dohovoru, ktoré strany získali na svojom území, čo poskytne užitočné lekcie na zlepšenie prístupu k činnostiam uskutočňovaným v krajine.

Navrhujeme, aby každá strana prispela k vytvoreniu databázy, ktorá bude na internetovej stránke Rady Európy k Európskemu dohovoru o krajine. Táto databáza bude „skrinkou s nástrojmi“, ktorá bude môcť poskytnúť technickú aj vedeckú pomoc prostredníctvom súboru skúseností a ich výmeny v oblasti krajiny a výskumu, ako je uvedené v článku 8 Európskeho dohovoru o krajine o vzájomnej pomoci a výmene informácií.

1. Krajinné plánovanie: autonómne krajinné plány alebo krajinné štúdie ako súčasť územného plánovania

Je potrebné zdôrazniť, že k otázkam týkajúcim sa krajiny sa musí pristupovať cez systematické krajinné plánovanie prispôbené rôznym úrovňam správy, od národnej po miestnu, na celom území, vrátane mestských oblastí a oblastí mimo územia miest.

Tento proces môže mať formu:

- a. riadneho krajinného plánovania a vývojového systému, ktorý bude disponovať špecifickými nástrojmi, s prepojením na rôzne správne úrovne (krajinný plán);
- b. systematického zavádzania krajinej dimenzie do bežného plánovania na rôznych úrovniach (národnej, regionálnej, miestnej), doplnené špecifickými štúdiami a pokynmi (krajinné štúdie). Každé územné plánovanie musí mať krajinnú dimenziu.

Takéto voľby môžu byť prítomné súčasne v rôznych situáciách, dokonca v rámci jedného a toho istého štátu.

Bez ohľadu na otázku regulačnej a prevádzkovej autonómie, je dôležité, že vždy musia byť osobitné štúdie týkajúce sa hodnotenia prostredia z perspektívy krajiny, alebo že pokyn na činnosť musí byť presne definovaný.

V súlade s definíciou v Európskom dohovore o krajine, takéto štúdie a smernice sa musia týkať ochrany charakteristických vlastností oblastí, ktoré boli uznané za také, ktoré majú vysokú kvalitu, bežnú kvalitu alebo za oblasti, ktoré musia byť opäť prehodnotené a majú problémy s revitalizáciou.

To zahŕňa:

- prevádzkové predpisy týkajúce sa ochrany, manažmentu a plánovania, opätovného vyhodnotenia a/alebo revitalizácie;
- ustanovenia o vzdelávaní týkajúce sa informovania a zvyšovania povedomia verejnosti a hospodárskych subjektov;
- priamu účasť miestnych ľudí a investorov;
- nástroje na sledovanie transformácie a zmeranie úrovne účinnosti koncepcií, ktoré boli zavedené do praxe.

Krajinný plán alebo štúdia bude mať formu mapujúcich dokumentov a správ stanovujúci ciele a navrhované opatrenia.

Je tiež dôležité v maximálnej miere využívať pri plánovaní nástroje na predbežnú vertikálnu a horizontálnu konzultáciu medzi rôznymi úrovňami a sektormi zaoberajúcimi sa správou daného teritória. Pomohlo by, keby takáto konzultácia dostala štatutárnu pomoc, alebo keby boli podporené náležitými administratívnymi postupmi.

Účasť sa týka rôznych etáp v procese vytvárania a implementácie krajinných koncepcií; najmä tých, ktoré sa týkajú poznania krajiny, ktoré sa zaoberajú definovaním kvality krajiny a rozhodovaním, a realizáciou opatrení v priebehu času. Účasť nesie so sebou práva a povinnosti pre všetkých.

Bolo by tiež užitočné špecifikovať dobu platnosti, aktualizáciu a obnovu krajinných plánov a štúdií, pričom sa budú brať do úvahy rôzne faktory, ako napríklad:

- rýchlosť zmeny podľa zainteresovanej oblasti;
- reálne možnosti angažovať verejné orgány, aby navrhli také nástroje;
- citlivosť verejnosti na takéto záležitosti;
- možnosti udržateľného rozvoja, zistené pri skúmaní kvality krajiny v predmetných miestach.

2. Zahrnutie krajiny do sektorových koncepcií a nástrojov

Je mimoriadne dôležité v súčasnom kontexte pre:

- všetky nástroje územného plánovania a rozvoja, sektorové alebo parciálne, aby súhlasili s ustanoveniami v krajinných plánoch alebo štúdiách;
- všetky územné plány, programy vývoja a riadenia a nástroje, aby zahrnuli krajinnú dimenziu do fázy hodnotenia a operačnej fázy;
- početné formy vertikálnej a horizontálnej konzultácie medzi kompetentnými orgánmi, aby boli zabezpečené a implementované;
- integrovaný prístup ku krajine, aby bol prítomný v jednotlivých sektorových nástrojoch v príslušnej oblasti.

Predovšetkým, na príklade, krajinné plány a štúdie by mali tvoriť súčasť programov riadenia energie, všetkých typov programov a projektov v oblasti infraštruktúry a prepravy; plánov na vytvorenie spádových oblastí; programov a plánov v oblasti kultúrneho dedičstva a turistiky; programov, ustanovení, plánov a finančných nástrojov pre oblasť chovateľstva, existujúcich nástrojov na ochranu prírody (napr. parky a rezervácie atď.).

Základné charakteristiky procesu analýzy a akčného plánu v súvislosti s krajinou na zahrnutie medzi všeobecné nástroje krajinného plánovania a medzi sektorové nástroje

Prehľad etáp všeobecného krajinného plánovania (krajinné plány, integrácia otázok súvisiacich s krajinou do všeobecného plánovacieho postupu) je uvedený nižšie. Podrobnosti týkajúce sa sektorových teritoriálnych transformačných postupov plánovania (sektorové plány a postupy) a spôsoby vedenia jednaní a rozhovorov (charty, zmluvy, spoločné stratégie sú tiež uvedené).

1. V súlade s vedomosťami získanými z činností zameraných na celé územie (identifikácia a charakterizácia) treba jasne definovať a ohraničiť „krajinné celky“.

Výraz „krajinný celok“ sa používa na zdôraznenie dôležitosti systematického študovania príslušných miest z perspektívy krajiny. Bolo by nesprávne zamerať sa iba na jednu formu analýzy (napríklad na ekologickú, geografickú, historickú, vizuálnu atď.). Môžu sa ale použiť viaceré termíny založené na

rôznych formách opisu krajiny a interpretácie miesta, ako sa už stalo v niektorých štátoch (napríklad jednotka, územie, systém, štruktúra, prvok (nielen teritoriálna ale aj lineárna, v sieťach atď.)).

2. Krajinný plán alebo štúdia musí stanoviť „cieľovú kvalitu krajiny“ pre každý krajinný celok. Tieto zahŕňajú:

- ochranu a starostlivosť o kvalitatívne znaky (morfológia, podstatné znaky, farba atď., tiež sa berie do úvahy spôsob výstavby a materiál a symbolické charakteristiky a miesta atď.);
- zabezpečenie jadra rozvoja v súlade s rôznymi uznávanými znakmi krajiny, zabezpečiac, že vývoj nebude mať negatívny dopad na kvalitu krajiny;
- nové hodnotenie reassessment a/alebo revitalizácia poškodených alebo problematických oblastí za účelom obnovenia ich kvality alebo vytvorenia novej kvality.

3. Kvalita krajiny územia (ochrana, riadenie, plánovanie, opätovné zhodnotenie) musí byť definované s ohľadom na všeobecné a prevádzkové požiadavky a činnosti týkajúce sa venovaniu špeciálnej pozornosti opatreniam potrebným na skvalitnenie krajiny a využívania príslušného priestoru verejnosťou a tiež dostupnosť týchto miest.

4. Krajinný plán alebo štúdia musí tiež obsahovať ustanovenia o zvyšovaní povedomia, školení a informovaní verejnosti a rôznych investorov, ktorých činnosti majú vplyv na krajinu (ekonómovia, technici, administratívni pracovníci atď.).

5. Krajinné plány a štúdie musia tiež zahŕňať dohody, granty a financovanie starostlivosti o komponenty krajiny, tvorby štruktúr a rekreačných a výukových činností atď., buď využitím jasne označených prostriedkov alebo ukázaním a zdôraznením možnosti použiť prostriedky patriace konkrétnym sektorom, ako napr. poľnohospodárstvo, turistika, kultúra, verejné práce atď., alebo podporením aktívnej účasti verejnosti a nevládných organizácií.

6. Krátkodobý a strednodobý program riadenia na implementovanie akcie, prezentujúci aktívni účastníci a spôsoby realizácie musia byť definované.

7. Je dôležité mať prostriedok na monitorovanie zmien krajiny a účinnosti opatrení. To by malo pomôcť v procese analýzy a preformulovania cieľovej kvality krajiny a predefinovania všetkých fáz krajinnej koncepcie a jej zdrojov na báze pravidelnosti.

3. Charty, zmluvy a spoločné strategické plány

Konzultácie a vyjednávania ako nástroje sa rozširujú a v posledných desaťročiach sa stávajú bežnejšími: môžu sa použiť na záležitosti týkajúce sa krajiny a existujú už aj pozitívne skúsenosti. V tomto prípade musia zahŕňať bežné hodnotenie identifikácie a opisu krajiny, vytváranie a schvaľovanie kvalitatívnych cieľov a strednodobé a dlhodobé stratégie riadenia rôznych investorov v oblasti krajiny; musia zahŕňať recipročné záväzky o lepšej implementácii krajinnej koncepcie prostredníctvom programu praktického a udržateľného zásahu action.

Rôzne administratívne orgány sú zodpovedné za definovanie charakteristických vlastností takých nástrojov v medziach svojej vlastnej situácie: developeri, formy angažovania investorov, formy rokovania a zmluvy, spôsoby robenia voľby, zodpovednosť za koordináciu, právne postupy na definovanie a implementovanie potrebných zásahov.

Na základe existujúcich skúseností treba zdôrazniť dôležitosť širšieho zaangažovania rôznych investorov (verejných a súkromných, individuálnych a kolektívnych, na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, všeobecných alebo sektorových atď.), podiel krajinných technikov počas rôznych

fáz, poskytnúť obyvateľstvu jasný a platný rámec predbežných znalostí. Aby sa zaistil úspech, sú potrebné rokovania všetkých relevantných investorov, a tieto môžu mať rôznu formu.

4. Vplyv a krajinné štúdie

Postupy na kontrolu vplyvu – štúdie vplyvu na životné prostredie (EIS, environmental impact studies) a strategické environmentálne hodnotenie (SEA, strategic environmental assessment) – ktoré vyžaduje Európska únia za účelom hodnotenia následkov projektov na životné prostredie, sú mimoriadne užitočné nástroje na študovanie priamych a nepriamych účinkov projektov na prostredie a na identifikovanie opatrení potrebných na čelenie takým účinkom alebo zníženie ich vplyvu v prípade potreby. Tieto postupy sa môžu použiť tiež v štátoch, ktoré nie sú členmi Európskej únie. Ale súčasné skúsenosti poukazujú na častú neadekvátnosť metód analýzy a hodnotenia krajinskej dimenzie, ktorá sa často považuje za sektorovú tému ktorá predstavuje iba inú environmentálnu zložku (ako napríklad ovzdušie, voda alebo zem), ktorý sa často hodnotí pomocou kvantitatívnych indikátorov. Preto je dôležité mať vhodné kvalitatívne hodnotenie účinkov rozvojových projektov na krajinu.

Zmena v obsahu týchto postupov je dôležitá pre celkovú komplexnú interpretáciu miest podľa rôznych hľadísk.

Je dôležité zaviesť cieľovú kvalitu krajiny (krajinné plány, plány rozvoja územia s krajinným obsahom atď.) do štúdií, ktoré sa zaoberajú následkami, aby sa zabezpečilo, že projekty budú v maximálnej možnej miere konzistentné so stanovenými cieľmi.

V každom prípade je dôležité zabezpečiť také opatrenia, ktoré znížia alebo vykompenzujú všetky negatívne účinky, ktoré prinášajú so sebou rozvojové projekty na životné prostredie, z pohľadu krajiny a životného prostredia (integrovane uvedené dvoch hľadísk).

Bolo by užitočné aplikovať hlavné zásady SEA, s cieľom odhadu a verifikovania plánov a programov v oblasti územného plánovania, nakoľko takéto hodnotenie zahŕňa rozsiahle a celkové hodnotenie krajiny a najmä jej schopnosti tolerovať plánovaný rozvoj.

5. Hodnotenie účinkov činností na krajinu, ktoré neboli predmetom štúdií zameraných na vplyvy

Všetky rozvojové projekty, bez ohľadu na ich povahu, obyčajne na miestnej úrovni, musia brať do úvahy faktory kvality krajiny. Niektoré štáty prijali osobitné nástroje na tomto poli. Hodnotenie by malo prispieť k rozhodovaciemu procesu zo strany administratívnych orgánov a malo by vzdelávať technikov, administrátorov a súkromné osoby – aby brali ohľad a do úvahy dimenziu krajiny hneď od samého začiatku definovania projektu.

Preto je potrebné stanoviť osobitné opatrenie, ak sa vyžaduje hodnotenie krajiny v prípade projektov u ktorých sa vyžaduje povolenie úradov, ale ktoré ešte nepodliehajú EIS a SEA.

Treba ale zdôrazniť, že potrebná dokumentácia a súvisiace postupy nesmú byť veľmi drahé ani technicky náročné. Okrem toho, hodnotenie účinkov na krajinu treba posudzovať osobitne od infraštruktúry alebo projektov výstavby, a zahŕňajú osobitnú dokumentáciu a postupy, a umožňujú celkovú integrovanú analýzu vzťahu medzi príslušným miestom a projektom rozvoja.

Dokumentácia musí:

- ukázať, ako sa projekt hodí do rôznych kontextov (“okamžitý” kontext návrhu rozvoja, a jeho “polovičné” a “vzdialené” kontexty), čo predstavuje problémy s viditeľnosťou a vzájomnou

viditeľnosťou miest v najširších územiach; prepojenie s materiálmi, farbami a stavebnými technikami; dopad na biotické a abiotické aspekty;

- ukázať podmienky miest a kontexty predtým, ako sa vykoná práca; demonštrovať konzistenciu charakteristických vlastností projektu s kontextami; simulovať vzhľad miesta po realizácii;
- demonštrovať, že projekt vzhľadom na krajinné plánovanie a nástroje rozvoja (plány, zmluvy atď.) je v súlade s cieľovou kvalitou krajiny, tam kde existujú.
- zhodnotiť účinky navrhovaného rozvoja na príslušných miestach a zaviesť, tam kde je to potrebné, zmiernujúce opatrenia na zabezpečenie dobrej kvality krajiny na týchto miestach a kompenzačné opatrenia prispievajúce ku kvalite životného prostredia.

6. Chránené miesta a krajiny

Je dôležité podporovať koncepciu, aby sa zabezpečila kvalita územia ako celku definovaním koncepcie pre hodnotenie, plánovanie, rozvoj a manažment bežnej alebo degradovanej krajiny, skôr ako iba identifikovať a chrániť výnimočné územia. Výnimočné územia, ktoré boli v mnohých krajinách vystavené skúškam, vrátane monumentov a miest prírodných krás, niekedy vykazovali znaky krízy, najmä ak sa na ne uplatňovali iné postupy a boli iba pasívne chránené a izolované od ostatného územia ako celku; preto povolenia na urobenie zmeny podliehajú iba posudkom špecialistov a odborníkov.

Aj keď sa môže považovať za vhodné zaviesť osobitné ustanovenia pre niektoré miesta (alebo zmeniť existujúci zákon), je potrebné dosiahnuť širokú dohodu o cieľoch, t.j.:

- o kontinuite sociálnych vyhlásení potvrdené ikonografiou, historkami cestovateľov, historickými dokumentmi atď.;
- o nedávnych štúdiách, ktoré sa zaoberajú najmä:
 - aktuálnymi kultúrnymi hodnotami ktoré opisujú odborníci, ale ktoré ešte neboli integrované obyvateľstvom (súčasná architektúra, priemyselná archeológia);
 - hodnotové systémy, najmä symboly, ktoré uznáva najmä miestna populácia (vedľajšie dedičstvo, miesta, ktoré majú historický význam alebo na ktoré sa viažu miestne legendy atď.).

Do úvahy treba brať osobitné črty každého štátu. Zdá sa výhodné odmietnuť kritéria typu “pitoreskný”, “prírodná krása” alebo “výnimočný”, lebo takého kritéria patria do kultúrnej koncepcie špecifickejšej pre legislatívu zo začiatku 20. storočia o ochrane monumentov a miest. Zdôvodňovanie založené na špecifických charakteristikách daného miesta môže byť doplnené alebo nahradené zdôvodnením založeným na rizikách alebo na tom, akú hodnotu má konkrétne miesto pre obyvateľov.

Pre takéto miesta by mal každý štát špecifikovať podľa vlastných potrieb:

- opatrenia a nástroje na všeobecnú a osobitnú ochranu: napríklad klasifikácia alebo jednoduchý zoznam, použitie existujúcich inštitucionálnych nástrojov ako sú parky a rezervácie (národné parky, regionálne parky, archeologické rezervácie); tvorba nových nástrojov; vlastné dočasné ochranné opatrenia.
- charakteristické vlastnosti pre nástroje na súpis a ochranu: napríklad opis miesta a hlavné dôvody jeho ochrany, s oficiálnym oznámením pre verejnosť a súkromných vlastníkov.

Osobitné záväzné ustanovenia alebo jednoduché smernice by v ideálnom prípade mali byť vytvorené pre každé chránené miesto podľa jeho veľkosti a znakov atď.; alebo vypracovanie špecifických

plánov krajiny pre každé chránené miesto alebo pre isté konkrétne typy krajiny. Pravidla týkajúce sa uvedeného by mali tvoriť súčasť všeobecného plánovania a rozvoja krajiny.

7. Vzťah medzi krajinou a ustanoveniami, ktoré sa týkajú kultúrneho a historického dedičstva

Všeobecne povedané, každý štát má už legislatívu, organizáciu administratívy a špecifické nástroje na zachovanie svojho kultúrneho a historického dedičstva, ktorému sa teraz dostáva zvýšenej pozornosti zo strany verejnosti; mať koncepcie definované pre túto oblasť sa stalo v Európe od konca 19. storočia niečím bežným. Krajinnú dimenziu treba tiež zahrnúť do tohto sektora. Konkrétne, ochrana „bodů“ a starostlivosť o „bodů“, lineárne a priestorové prvky vytvárajúce kultúrne a historické dedičstvo (napríklad historické centrá, vily, priemyselná archeológia, historické záhrady atď.), by malo brať do úvahy inkorporáciu takeého dedičstva do krajiny.

Prístup k historickým monumentom môže podliehať konkrétnym plánom alebo predpisom, ktorých cieľom je zachovať fyzický, historický, symbolický, vizuálny a kompozičný vzťah s blízkym a vzdialeným kontextom; inými slovami, je dôležité prestať venovať pozornosť (a preto aj ochranu) iba mimoriadnym samostatným a individuálnym telesám a miesto toho treba zamerať pozornosť na celý systém ktorého komponentmi sú aj tieto telesá.

Bolo navrhnuté, aby bola zahrnutá identifikácia dôležitých prvkov historického dedičstva, zdôrazniac ich úlohu v systéme historických, materiálnych a nemateriálnych vzťahov, pričom nástroje schopné ochrany a obohatenie takeého systému by mali byť navrhnuté, a tieto štruktúry a miesta by mali byť ošetrené nástrojmi na regulovanie aktivít rozvoja (ustanovenia, špecifické programy, zahrnutie do bežného plánovania atď.).

8. Zdroje a financovanie

Zdroje potrebné na definovanie a implementovanie krajinnej koncepcie môžu byť finančné aj ľudské.

Osobitné zdroje môžu byť rezervované, pričom fond pre krajinu sa môže vytvoriť na rôznych administratívnych úrovniach, od verejného a súkromného financovania až po individuálne financovanie (orgány, asociácie, združenia atď.). Zahrnutie aspektov krajiny do sektorových koncepcií (životné prostredie, turistika, poľnohospodárstvo, verejné práce, kultúra atď.) umožní použitie zdrojov rezervovaných pre tieto sektory súčasne s ochranou krajiny, manažmentom a plánovaním.

Aby sa podporil zámer, aby krajinnú dimenziu brali do úvahy všetky verejné a súkromné rozhodnutia, možno prijať osobitné opatrenia zahrnujúce daňové úľavy a granty. Tieto opatrenia musia byť prispôbené rôznym typom krajiny, ich podstatným znakom a implementačným nástrojom a potrebám príslušným miestnych komunít (priame iniciatívy).

Iné typy podnetov sa môžu tiež aplikovať, napríklad technická pomoc pri vytváraní a formovaní súkromných plánov a projektov, využívanie príslušných miest prostredníctvom koncepcií v oblasti turistiky, podpora vysokokvalitných poľnohospodárskych produktov atď. (nepriame iniciatívy).

Osobitné iniciatívy môžu byť adoptované za účelom povzbudenie účasti asociácii (nevládných organizácií) pri definovaní a implementovaní krajinnej koncepcie na rôznych administratívnych úrovniach v súvislosti s rôznymi typmi nástrojov implementácie (plány, tabuľky atď.) a rôzne operačné fázy (ochrana, manažment a plánovanie atď.).

Významné verejné diela, projekty a verejná infraštruktúra by mali venovať minimálne percento zo svojho rozpočtu na krajinnú dimenziu. Tento prístup sa už v niektorých krajinách aplikuje.

9. Cena Rady Európy za krajinu

Na rozdiel od iných foriem ocenenia ktoré sa zameriava hlavne na výnimočné prírodné krásy alebo dôležité územia, bez ohľadu na to, či boli zdedené alebo vytvorené nedávno, cena za krajinu na ktorú odkazuje konvencia má hlavne zvýšiť povedomie, lebo jej cieľom je exemplárne oceniť konanie verejných orgánov a nevládných organizácií.

Mala by byť možnosť udeliť cenu na národnej, regionálnej a miestnej úrovni za výnimočné konanie zahrňujúce obnovu a zachovanie ohrozenej alebo degradovanej krajiny, činnosti týkajúce sa hodnotného každodenného a bežného riadenia, vytváranie a implementovanie krajinných plánov a plánov riadenia, úspešné skúsenosti s účasťou obyvateľstva, vzdelávanie a školenia, skúsenosti s horizontálnymi a vertikálnymi konzultáciami v oblasti krajinného plánovania a manažmentu, cezhraničné skúsenosti, štúdie a výskum, ktorý zahŕňa veľký počet administratívnych operátorov, buď na národnej alebo nadnárodnej úrovni atď. Každý štát môže zaviesť svoju vlastnú štátnu cenu za krajinu, ktorá môže slúžiť ako prostriedok pre užší výber na cenu za krajinu ktorú udeľuje Rada Európy.

Každý štát môže prijať a zaviesť svoju vlastnú cenu za krajinu podľa vlastných požiadaviek, potrieb a možností. Týmto spôsobom môže špecifikovať obsah ceny (ocenenie, technická a prevádzková podpora navrhovaným opatreniam atď.), formy publikovania výsledkov (exhibície, demonštrácie, publikácie atď.), príslušné administratívne úrovne, kategórie, frekvenciu a zloženie poroty.

Je účelné, aby výber pre štátne a nadnárodné ceny bol založený na zásadách Rady Európy pre udeľovanie ceny za krajinu ako súčasť procesu univerzálne prijímaných zásad účasti.

10. Observatóriá, strediská alebo inštitúcie

Silné vplyvy, ktoré pôsobia na súčasnú krajinu, a mnohé problémy, ktoré súvisia s ochranou, manažmentom a plánovaním krajiny, vyvolávajú potrebu priebežného pozorovania ako aj fóra na výmenu informácií; vytvorenie krajinných observatórií, stredísk alebo inštitúcií by sa mohlo osvedčiť ako užitočné na tento účel. Tieto krajinných observatóriá, strediská alebo inštitúcie by umožnili pozorovanie na základe primeraných protokolov štúdie zahrňujúcich súbor ukazovateľov; umožnili by aj zhromažďovanie a výmenu informácií o koncepciách a skúsenostiach. Mohli by byť nezávislé alebo súčasťou širšieho pozorovacieho systému.

Tieto krajinné observatóriá, strediská alebo inštitúcie by sa mohli zakladať na rôznych úrovniach – miestnej, národnej – s využitím bezpečnostných pozorovacích systémov a poskytujúc možnosť stálych výmen. Vďaka týmto útvarom by malo byť možné:

- popísať stav krajiny v danom čase;
- vymieňať informácie o koncepciách a skúsenostiach súvisiacich s ochranou, manažmentom, plánovaním, verejnou účasťou a implementáciou na rôznych úrovniach;
- používať a v prípade potreby zostavovať historické dokumenty týkajúce sa krajiny, ktoré by mohli byť užitočné pre poznanie toho, ako sa dotknuté typy krajiny vyvíjali (archív, text, fotografie, atď.);
- vypracovať kvantitatívne a kvalitatívne ukazovatele na zhodnotenie účinnosti krajinných koncepcií;
- poskytovať údaje vedúce k pochopeniu vývoja a k predpovediam alebo scenárom do budúcnosti.

Výmena informácií a skúseností medzi štátmi, regiónmi a územnými spoločenstvami, ktoré sa už uskutočňujú, by mali byť založené na príkladnosti ale vždy by sa mali porovnávať s politickými, sociálnymi, ekologickými a kultúrnymi súvislosťami pôvodnej krajiny.

Výber štruktúry observatórií je záležitosťou dotknutých správnych orgánov, ale mala by byť možná spolupráca s vedcami, odborníkmi a technikmi z verejných orgánov a s verejnosťou.

11. Správa o stave krajiny a krajinných koncepcií

Štáty a regióny by mali v primeraných intervaloch podávať správu o stave krajiny na svojich územiach na základe práce observatórií, stredísk alebo inštitúcií. Správa by mala obsahovať prehľad a posúdenie koncepcie na účely kontroly účinnosti legislatívy a prijatých opatrení.

Tento typ dokumentu vypracovaný správnymi orgánmi, krajinnými observatóriami, strediskami alebo inštitúciami alebo inými orgánmi alebo v spolupráci s ostatnými subjektmi, ktoré by mohli porovnať, čo aktuálne prebieha v dotknutej oblasti po uplatnení usmernení a opatrení, zdôrazniť výsledky, riešenia a problémy, s ktorými sa stretli a určiť nové smery. Dokument by mal byť samostatný alebo by mal byť súčasťou širšej správy, v ktorej by mala byť určitá časť venovaná krajine. Nemali by však nahrádzať pravidelné stretnutia, ktoré by mali štáty uskutočňovať na účely implementácie Európskeho dohovoru o krajine.

12. Cezhraničné typy krajiny

Výsledkom cezhraničnej spolupráce môže byť spoločná programy krajinej ochrany, krajinného manažmentu a plánovania a môžu sa prijať nástroje a dohodnúť opatrenia medzi orgánmi (rôzne správne úrovne a všeobecné a sektorové právomoci) a príslušnými zúčastnenými stranami na oboch stranách hraníc.

Cezhraničná spolupráca je možná na základe územnej súvislosti alebo spoločných charakteristík nielen medzi susediacimi štátmi ale aj medzi susediacimi regiónmi a spoločenstvami v tom istom štáte, ktoré majú rôzne krajinné koncepcie.

Internetová stránka a bibliografické odkazy

Pozri internetovú stránku Rady Európy, www.coe.int/EuropeanLandscapeConvention, Na ktorej sú rôzne správy o témach, ktoré boli vypracované od podpísania Európskeho dohovoru o krajine 20. októbra 2000, najmä na stretnutiach v rámci seminárov Rady Európy pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine.

Príloha 2
Navrhnuté znenie implementácie Európskeho dohovoru
o krajine v praxi na národnej úrovni

určené na použitie ako usmernenie pre verejné orgány pri implementácii Európskeho dohovoru o krajine

Úvod

V súlade s Európskym dohovorom o krajine a s cieľom poskytnúť lepšie usmernenie pre krajinnú koncepciu tento usmerňovací dokument navrhuje niektoré regulačné a inštitucionálne opatrenia, ktoré by sa mohli prijať na národnej úrovni a na pomoc pri formulovaní, sledovaní a hodnotení krajinných koncepcií. Každý odsek priamo súvisí s príslušnými ustanoveniami dohovoru.

Článok 1 – Základné pojmy

Na účely tohto usmerňovacieho dokumentu:

a. “krajina” znamená časť územia, tak ako ju vnímajú ľudia, ktorej charakter je výsledkom činností a vzájomného pôsobenia prírodných a/alebo ľudských faktorov;

b. “krajinná koncepcia“ znamená vyjadrenie všeobecných zásad, stratégií a metodických usmernení kompetentnými orgánmi verejnej správy, ktoré umožňujú prijatie špecifických opatrení zameraných na ochranu, manažment a plánovanie krajiny;

c. “cieľová kvalita krajiny“ znamená pranie a požiadavky verejnosti týkajúce sa charakteristických črt krajiny, v ktorej žije, formulované pre danú krajinu kompetentnými orgánmi verejnej správy;

d. “ochrana krajiny“ znamená činnosti smerujúce k zachovaniu a udržaniu významných alebo charakteristických črt krajiny vyplývajúcich z jej historického dedičstva a prírodného usporiadania a/alebo z ľudskej aktivity;

e. “manažment krajiny“ znamená činnosť, ktorá má z hľadiska perspektívy udržateľného rozvoja zabezpečiť pravidelnú starostlivosť o krajinu s cieľom usmerňovať a zosúladiť zmeny, ktoré sú spôsobené sociálnymi, hospodárskymi a environmentálnymi procesmi;

f. „krajinné plánovanie“ znamená cieľavedomé činnosti smerujúce k zvyšovaniu kvality, k obnove alebo tvorbe krajiny.

Článok 2 – Rozsah

Tento usmerňovací dokument sa týka celého vnútroštátneho územia a všetkých typov krajiny:

a. zahŕňa všetky prírodné, vidiecke, mestské a prímestské oblasti a týka sa plochy pevniny, teritoriálnych vôd a pobrežných oblastí, vnútrozemských vodných tokov, mokradí, riek a vodných tokov, jazier a rybníkov ;

b. týka sa nielen pozoruhodných alebo výnimočných typov krajiny ale aj typov všedných, poškodených alebo narušených.

Článok 3 – Všeobecné zásady

Všeobecné zásady sa týkajú všetkých verejných orgánov zodpovedných za rozvoj a implementáciu krajinnej koncepcie.

1. Právne uznávanie krajiny

Krajina tvorí základnú zložku životného prostredia ľudí, vyjadrenie rozmanitosti ich spoločného kultúrneho a prírodného dedičstva a základ ich identity.

2. Práva a povinnosti

Ochrana, manažment a plánovanie krajiny znamenajú práva a zodpovednosti pre každého.

3. Integrácia krajinnej dimenzie

Verejné orgány by mali na národnej, regionálnej a miestnej úrovni začleniť krajinnú dimenziu a umožniť to vo svojich koncepciách v rôznych sektoroch s možným priamym alebo nepriamym vplyvom na krajinu. Mali by začleniť krajinnú dimenziu aj do rôznych právnych nástrojov na účely implementácie týchto koncepcií.

4. Účasť verejnosti

Opatreniam prijatým v súvislosti s prípravou, implementáciou a preskúmaním krajinných koncepcií by mali predchádzať a mali by ich sprevádzať primerané postupy pre účasť verejnosti a dotknutých zainteresovaných strán, ktoré by im umožnili aktívne sa zúčastniť na stanovení cieľovej kvality krajiny a na implementácii opatrení týkajúcich sa ochrany, manažmentu a plánovania. Na tento účel by sa mali pripraviť informačné dokumenty v jazyku zrozumiteľnom pre verejnosť.

5. Poznatky, zvyšovanie uvedomenia, vzdelávanie a odborná príprava

- a.* Typy krajiny by sa mali podrobne preskúmať na celom území.
- b.* Informovanosť a činnosti na zvýšenie uvedomenia by sa mali organizovať na všetkých úrovniach územia.
- c.* V učebných osnovách škôl prvého a druhého stupňa by malo byť v príslušných predmetoch zahrnuté vzdelávanie o krajine.
- d.* Malo by sa podporovať vyššie vzdelávanie so zameraním na ochranu, plánovanie a manažment krajiny.
- e.* Otázky súvisiace s krajinou by sa mali zahrnúť do odbornej prípravy určenej pre odborníkov na priestorové plánovanie, rozvoj miest, kultúru, životné prostredie, poľnohospodárstvo, sociálnu a hospodársku politiku, ako aj iné oblasti s pravdepodobným priamym alebo nepriamym účinkom na krajinu.

6. Krajinná koncepcia

- a.* Krajinná koncepcia zahŕňa dynamické činnosti, ktoré sú odrazom starostlivosti o kvalitu. Tieto činnosti sa môžu týkať ochrany, manažmentu alebo plánovania krajiny a ich výsledkom môžu byť konkrétne opatrenia a procesy, ktoré sa dajú implementovať osobitne alebo súčasne.

b. Každý národný, regionálny a miestny orgán na vlastnej úrovni alebo v rámci vlastnej zodpovednosti určí krajinnú koncepciu obsahujúcu opatrenia na ochranu riadenia a plánovanie krajiny v rámci vlastných kompetencií. Túto koncepciu by mali sprevádzať opatrenia na určenie a klasifikáciu typov krajiny s cieľom určiť konkrétne miesta, ktoré im prideluje verejnosť a dotknuté zainteresované strany na základe skutočného oboznámenia sa s charakteristikami miest a problémov, ktoré s nimi súvisia.

c. Rôzne príslušné orgány na svojich úrovniach pripravujú cieľovú kvalitu krajiny, pri čom zdôraznia konkrétne charakteristiky a kvality dotknutých typov krajín a určia, aké opatrenia by sa mali podniknúť na ich ochranu, riadenie a plánovanie. Tieto ciele kvality by mali byť zahrnuté do dokumentov priestorového plánovania a plánovania miest a do koncepčných dokumentov iných sektorov.

d. Praktické a regulačné opatrenia prijaté na ochranu, riadenie a plánovanie krajiny by mali prispievať k trvalo udržateľnému rozvoju a najmä by mali byť zlučiteľné so záujmom o ochranu životného prostredia a zvyšovanie hodnoty prírodného a kultúrneho dedičstva.

Článok 4 – Rozdelenie zodpovedností a kompetencií

a. Krajinná koncepcia je zodpovednosť, rozdelená medzi národné orgány a regionálne a miestne orgány, pri čom sa zachováva princíp subsidiarity.

b. Ministerstvo ...:

i. zodpovedá za implementáciu krajinskej koncepcie a za koordináciu medzi ministerstvami v tejto oblasti;

ii. organizuje konzultácie s občianskou spoločnosťou a posúdenie krajinskej koncepcie zo strany orgánu *ad hoc*;

iii. v spolupráci s ostatnými ministerstvami a verejnou účasťou pravidelne vypracováva a skúma národnú stratégiu krajiny, určuje usmerňujúce zásady a popisuje prijaté opatrenia a ciele, ktoré sa snaží dosiahnuť za účelom ochrany, riadenia a plánovania krajiny. Táto stratégia krajiny by sa mala zverejniť.

c. Ministerstvá, ktorých činnosť má vplyv na krajinu, by sa mali v priebehu svojej činnosti spojiť s útvarmi zodpovednými za implementáciu krajinskej stratégie pri súčasnom dodržiavaní zásad uvedených v článku 3 a pravidelne by mali v správach informovať o svojej krajinskej koncepcii.

d. Regionálne a miestne úrady by mali o problémoch týkajúcich sa krajiny oboznámiť svojich pracovníkov, ktorí sú vo svojich príslušných oblastiach schopní implementovať krajinnú stratégiu s prihliadnutím na príslušné úrovne svojich území.